

Kościół od Oświecenia do 1914

Autor tekstu: **Mariusz Agnosiewicz**

*„Cóżem widział we Włoszech?
Pychę, przebiegłość i nędzę,
Oschłość i niskie ukłony,
Ceremonii co niemiara
I tę cudaczną komedię,
Która według inkwizycji
Nosić ma religii miano;
My to szaleństwem zowiemy.
Natura darmo się trudzi,
By ten śliczny kraj wzbogacić:
Niszczycielska ręka klechy
Najpiękniejsze zmiecie dary.”*

John Hervey (1693-1743), lord Strażnik Pieczęci

Józefinizm

austriacki

Poddano tak kontroli stosunki biskupów z papieżem w ten sposób, że wszelka korespondencja z Rzymem mogła się odbywać jedynie za pośrednictwem Kancelarii Stanu. Uchylono sądownictwo kościelne nawet w sprawach małżeńskich. Zniesiono ok. 700 klasztorów męskich i żeńskich (stanowiło to i tak tylko 1/3 wszystkich zgromadzeń zakonnych w monarchii) oraz wprowadzono utrudnienia dla mężczyzn przy wstępowaniu do klasztorów. Duchowieństwo uważano za organ państwowy, nałożono nań obowiązek ogłaszania z ambon rozporządzeń państwowych. Po raz pierwszy w historii monarchii na kler Austrii i Czech nałożono stałe podatki dochodowe. Zakazano wywożenia z kraju tradycyjnych danin na rzecz Rzymu. Ograniczono liczbę świąt kościelnych. Wydano drobiazgowo zarządzenia dotyczące liturgii, liczby ołtarzy w kościele itp. W 1781 r. cesarz ogłosił patent tolerancyjny dla protestantów. Wprowadzony przez Józefa II system niestety nie utrzymał się długo.

Klemens XIV (1769-1774), Wincenty Antoni Ganganelli, z Arcangelo — w 1773 r. dokonał kasaty Towarzystwa Jezusowego, mając nadzieję, że ten akt wniesie pokój w życie Kościoła.

Francuska satyra z okresu Wielkiej Rewolucji. Ten wyzyskiwany ponad siły człowiek się poderwał i barbarzyństwem odplacił za barbarzyństwo.

„Oddawajcie członki swoje Bogu na oręż sprawiedliwości”(Rzym 6,13)

W 1797 r. papież wystawia przeciw generałowi Napoleonowi Bonaparte 12 000 wojska, aby bronić swojej doczesnej władzy (*Oddajcie Bogu co Boskie, cesarzowi co cesarskie...*). Jednak wystarczyła jedna dywizja Napoleona by wojska papieskie umknęły z pola bitwy. Papież musiał podpisać niekorzystny dla niego pokój (Tolentino, 19 II 1797 r.). Zwiększono mu ponad dwukrotnie wielkość kontrybucji wojennych (we wcześniejszym rozejmie w Bolonii były o wiele mniejsze, jednak i tak papież płacić nie zamierzał i nie nauczony wcześniejszą porażką wierzył się z uporem godnym lepszej sprawy). Kolejną sprawą był przymus zrzeczenia się przez papieża Awinionu i całej północnej części Państwa Bożego na Ziemi. Prestiż papieża znacznie podupadł, a jego władza coraz bardziej się kurczyła.

Nawrócony car

Kolejnym etapem likwidacji władzy cywilnej papieża był wkroczenie 1798 r. wojsk francuskich do Wiecznego Miasta. Proklamowano republikę i zniesienie świeckiej władzy papieża. Drogami dyplomatycznymi

papież starał się o interwencję państw europejskich w swojej obronie, jednak nikomu śpieszno ku temu nie było, prócz ...cara rosyjskiego Pawła I, który wykazywał zainteresowanie jego losem i chciał doprowadzić do zbrojnej interwencji ratującej papieża. Nawrócony car wstąpił

nawet do zakonu maltańskiego, jednak wtedy papież zażądał aby zmienił wyznanie na katolickie, gdyż prawosławny nie mógł być członkiem zakonu. Tego Paweł I uczynić nie chciał i obraził się na papę

W 1855 r. Państwo Kościelne podpisało (jak dotąd) najkorzystniejszy dla siebie konkordat. Była to umowa z habsburską Austrią.

Pius IX w 1864 r. wydał encyklikę *Quanta cura*, w której potępił rozdział Kościoła od państwa, wolność prasy i sumienia, laickie nauczanie, natomiast w *Syllabusie* wyliczył 80 „błędnych tez”. Należały do nich m.in. teza postępu, liberalizm, współczesna cywilizacja. W swoim szale karcenia wszystkich wokół zapędził się do tego stopnia, że w roku doprowadził do zwołania Soboru Powszechnego (1869-1870), który ogłosił **dogmat o nieomylności papieża** w sprawach religii i moralności, „żaden pisarz nie potrafiłby wymyślić jej (nieomylności — przyp.) przedziwnej historii. Pierwszy papież, który o niej słyszał, Jan XXII (1314-34), natychmiast ją odrzucił jako trującą nowinkę. Dlaczego? Ponieważ ograniczałyby władzę nowego papieża. Podejmując jakąkolwiek decyzję doktrynalną, byłby całkowicie zależny od tego, co zdecydowali jego poprzednicy. Pod tym względem był prorokiem. Przyjęcie w 1870 r. dogmatu papieskiej nieomylności stworzyło Kościołowi katolickiemu całkowicie patową sytuację, którą jedynie sobór był w stanie w niewielkiej mierze rozwiązać. Papieska nieomylnność właściwie uniemożliwiła papieżom takim jak Paweł VI i Jan Paweł II odmianę „katolickiej” nauki na temat antykoncepcji; czuli się kompletnie okaleczeni negatywnym podejściem swoich poprzedników. Papieże kierują zawsze zerkając we wsteczne lustro” ([Zobacz źródło](#)). Został wpisany do księgi Guinnessa jako najdłużej urzędujący papież.

Pius IX do króla włoskiego Wiktora Emanuela: - *Oddaję tobie miecz* [napis na mieczu: "świecka władza"], *a sobie zostawiam klucz*. Satyra angielska

W 1870 r. do Włoch przyłączono ostatnią część Państwa Kościelnego. Papież Pius IX nie popierał zjednoczenia Włoch. Zakazał wszystkim katolikom udziału w wyborach do parlamentu. Rząd dążył do porozumienia z papieżem. Takim gestem było m.in. uchwalenie prawa o immunitacie papieskim i utrzymywania przez papieża gwardii papieskiej. Gesty pojednawcze na niewiele się zdały. Choć Pius IX skwapliwie korzystał z przyznanego mu immunitetu, nie zamierzał iść na żadne ustępstwa. Demonstracyjnie ogłosił się więźniem Watykanu

Mariusz Agnosiewicz

Założyciel, redaktor naczelny i publicysta Racjonalisty,
założyciel i prezes Polskiego Stowarzyszenia Racjonalistów.
Kontakt online ([GG](#), [Skype](#))
[Strona www autora](#)

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 04-07-2002)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,964) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,964>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz
Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl